పాఠం
7

నివాసప్రాంతాలు - వలసలు

నివాసప్రాంతం అంటే ఏమిటి?

మీరు నివసిస్తున్న ఊరు, పట్టణం లేదా నగరాన్ని ఈ క్రింది చిత్రాలతో పోల్చండి. ఈ భవనాలు, రోడ్లు, మురుగు కాలువలు వంటివాటి అమరికకి ఒక పద్ధతి ఉందని మీరు గ్రహిస్తారు. ప్రపంచమంతటా ఈ పద్ధతిలో ఎన్నో తేడాలున్నాయని మీరు తెలుసుకుంటారు.

ఒక ప్రదేశంలోని మన నివాస స్థలాన్ని, మన జీవితాలను ఏర్పరచుకున్న పద్ధతినే నివాసప్రాంతం అంటారు. ఇది మనం నివసించే, పనిచేసే భౌగోళిక ప్రదేశం. నివాసప్రాంతంలో విద్య, వైద్య, మతపరమైన, వాణిజ్యపరమైన వంటి విభిన్న కార్యకలాపాలు ఉంటాయి.

ఈ పాఠంలో మనం మానవ నివాసప్రాంతాల గురించి, వాటికి భౌగోళిక శాస్త్రంతో గల సంబంధాల గురించి కొంత తెలుసుకుందాం.

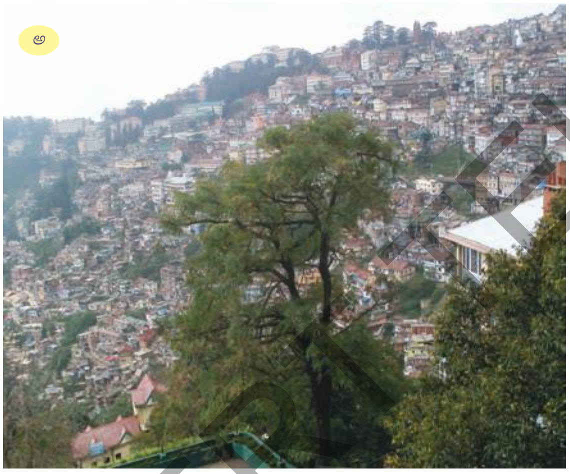

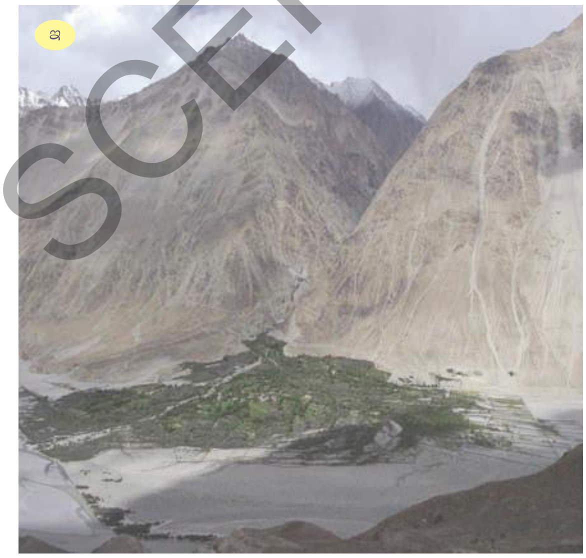

చిత్రం 7.1: అ, ఆ, ఇ ఇవన్నీ హిమాలయాలకు చెందిన చిత్రాలు. మొదటి పాఠంలోని హిమాలయాల చిత్రాలను చూసి వివిధ నివాసప్రాంతాలు, ఇళ్ల నిర్మాణంలో ఎదుర్కొనే ముప్పులు, భూ వినియోగం, నివాసప్రాంత రకం వంటి వాటిల్లో తేడాలను పోల్చండి.

అ. 25,000 జనాభాకి ఉద్దేశించిన సిమ్లా పట్టణంలో ఇప్పుడు రెండు లక్షలమంది ఉంటున్నారు.

ఆ. హిమాలయాల్లో కొండచరియలు విరిగి పడటం.

ఇ. హిమాలయాలు, లడఖ్‌లోని నుబ్రాలోయలో ఒక గ్రామం. మంచుకొండ కరగటంతో ఏర్పడిన వాగు పక్కన ఈ నివాసప్రాంతం ఏర్పడింది. ఈ వాగు వేసవిలోనే ప్రవహిస్తుంది, ఆ కాలంలోనే వ్యవసాయం సాధ్యమౌతుంది. ఈ ప్రాంతంలో వర్షం అసలు పడదు, కొండలన్నీ చెట్లు లేకుండా బోడి (Barren) గాఉంటాయి.

SCERT TELANGANA

క్షేత్ర పని

మీఊరు, పట్టణం లేదా నగరాన్ని పరిశీలించండి. ఇంతకుముందు నేర్చుకున్న పద్ధతుల ఆధారంగా ఎంపిక చేసిన ఒక చిన్న ప్రాంతం చిత్తు పటం గీయండి. మీ పటంలో ఈ కింద సూచించినవి ఉండాలి: రోడ్లు, ఇళ్లు, బజారు, దుకాణాలు, వాగులు, మురికి కాలువలు, ఆసుపత్రి, పాఠశాల, బస్‌స్టాండ్, రైల్వేస్టేషన్ వంటి కొన్ని ప్రదేశాలు

- ★ ప్రజా సౌకర్య ప్రదేశాలు అధికశాతం ప్రజలకు వీలుగా ఉండే ప్రదేశంలో ఉన్నాయా?
- ★ స్థానిక బజారులను కనుగొనడంలో ఏమైనా పద్ధతి ఉందా?
- ★ ఇళ్లు గుంపులుగా ఉన్నాయా? వాటికి, ప్రధాన రహదారులకు మధ్య అనుసంధానం ఉందా?
- ★ ఎంపిక చేసిన ప్రాంతంలోని ప్రజలతో మాట్లాడి గత 20 సంవత్సరాలలో చోటు చేసుకున్న మార్పులు, వాటికిగల కారణాలు తెలుసుకోండి.
- ★ ఉండవలసిన సదుపాయాలలో సమకూర్చబడినవి ఏవి?

నివాస ప్రాంతాలు ఎలా ఏర్పడ్డాయి?

తొలి మానవులు సుమారు 1.8 లక్షల సంవత్సరాల పాటు సేకరణ- వేటగాళ్లుగా గుంపులలో జీవించారు. అప్పుడు వాళ్లు వ్యవసాయం చేసేవాళ్లు కాదు. ఆహార లభ్యతలో వచ్చిన మార్పుల వల్ల కొన్ని బృందాలు ఆహార ఉత్పత్తికి, వ్యవసాయానికి పూనుకున్నాయి. దీనితో ఒకే ప్రదేశంలో ఎక్కువ కాలం ఉండటానికి వీలయ్యింది. వ్యవసాయదారులుగా ఒకే ప్రదేశంలో స్థిరనివాసం ఉండటం పెరిగింది.

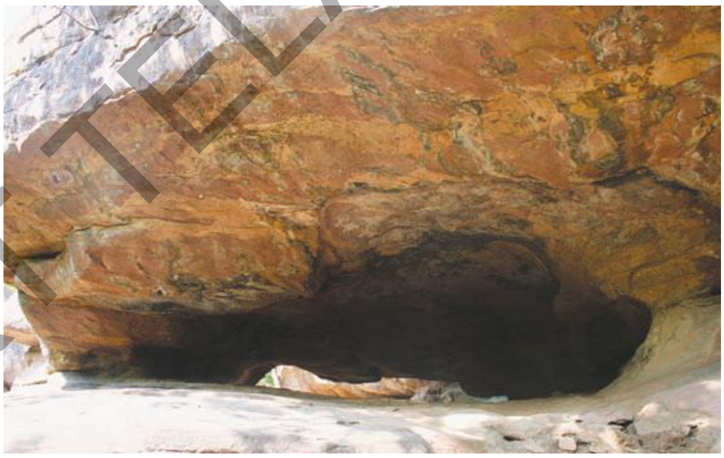

చిత్రం 7.2: మధ్యప్రదేశ్‌లోని భీంబేట్కాలో ఆదిమానవులు నివసించిన రాతి గుహ. మరిన్ని వివరాలకు ఆరవ తరగతిలోని ఆహార సేకరణ - వేటగాళ్ల పాఠం చదవండి.

పట్టిక -1

- పై సమాచారం ఆధారంగా సంచార, స్థిర జీవనశైలులలోని పోలికలు, తేడాలు పేర్కొనండి. మీరు ఎన్ని అంశాలు గుర్తించగలిగారో చూడండి (ఇక్కడ పట్టిక సరిపోకపోతే మరొక పట్టిక తయారు చేయండి).

సంచార జీవన విధానం	స్థిర జీవన విధానం

SCERT TELANGANA

నివాస ప్రాంతాలు ఎందుకు మారుతాయి?

అనేక కారణాల వల్ల నివాస ప్రాంతాలు మారుతాయి. ఢిల్లీకి సంబంధించిన వివరాలు ఇక్కడ చదవండి.

చిత్రం 7.3 : మధ్యతరగతి ఇళ్ల కాలనీ

భారతదేశాన్ని పరిపాలించిన అనేక రాజ్యాలకు ఢిల్లీ కేంద్రంగా ఉందని చెప్పవచ్చు. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటినుండి అది దేశ రాజధానిగా కొనసాగుతూ ఉంది. దశాబ్దాలు గడుస్తున్న క్రమంలో ఉద్యోగాలు, ఉపాధి, వైద్య, విద్యావకాశాలు వెతుక్కుంటూ దేశం అన్ని ప్రాంతాల నుంచి పెద్ద సంఖ్యలో ప్రజలు వలస రాసాగారు. దేశ రాజధాని కావటం, పార్లమెంటు, కేంద్ర ప్రభుత్వ కార్యాలయాలు ఉండటం వల్ల అన్ని రాష్ట్రాల ప్రజలు ఇక్కడ నివసిస్తున్నారు. దీని వలన జనాభా రెండు రెట్ల కంటే ఎక్కువ పెరిగింది.

ప్రతి నగరానికి వివిధ రకాల ప్రాంతాలు రూపొందించటానికి, కేటాయించటానికి సాధారణంగా ఒక మాస్టర్ ప్రణాళిక ఉంటుంది. ఏ నగరంలోనైనా నివాసప్రాంతాలు, మార్కెట్లు, పాఠశాలలు, పారిశ్రామిక ప్రాంతాలు, కార్యాలయ ప్రాంతాలు, ఉద్యాన వనాలు, వినోద స్థలాలు వంటివి ఉండాలి. దీని ఆధారంగా ఎలాంటి రోడ్లు ఉండాలి, ఎంత విద్యుత్తు లేదా నీళ్లు అవసరం అవుతాయి, వ్యర్థ పదార్థాలను ఎలా తొలగించాలి, పారిశుద్ధ్య పరిస్థితులు ఎలా కల్పించాలి వంటి అంశాలను ప్రణాళికలు తయారుచేసేవారు నిర్ణయిస్తారు. ఢిల్లీకి ఇటువంటి మాస్టర్ ప్రణాళికలు మూడుసార్లు తయారు చేశారు. అయితే ఇప్పటి పరిస్థితి చూస్తే ఈ ప్రణాళికలను సరిగా అమలుపరిచినట్లు కనపడదు. వాస్తవానికి ఢిల్లీ ప్రణాళికాబద్ధంగా పెరగలేదు. ప్రణాళికాబద్ధమైన కాలనీకి అన్నిసదుపాయాలు ఉంటాయి. వివిధ ఉద్దేశాలకు గుర్తించిన ప్రాంతాన్ని ప్రభుత్వం ప్రకటించాలి. ఆ ప్రాంతంలోని నిర్మాణాలు ఈ ఆదేశాలను పాటించాలి. అయితే ఇటువంటి ప్రణాళికలు అమలు కాలేదని స్పష్టమవుతోంది.

ఒక వైపున నగరాలలో జనాభా వేగంగా పెరుగుతోంది, ఇంకొక వైపున ప్రణాళికలు తయారు చేయటంలో, ఏ ప్రాంతాలను ఎందుకు ఉపయోగించాలో, ప్రకటించటంలో ఆలస్యం జరుగుతోంది. పని కోసం వెదుక్కుంటూ నగరానికి వచ్చిన వాళ్లు భూమిని ఆక్రమించుకుని, ఎటువంటి అనుమతులు లేకుండా, ఎవరి సహాయం, ఏ సదుపాయాలు లేకుండ తమ శక్తిమేరకు ఆవాసాలు ఏర్పరుచుకొని తరువాత ఇళ్లు కట్టుకుంటారు. ఇవి చాలాకాలంపాటు అనధీకృత కాలనీలుగా ఉండిపోతాయి. అంతిమంగా ప్రణాళికను ప్రకటించిన నాటికి ఈ ప్రాంతాన్ని వేరే ఉపయోగం కోసం కేటాయించి ఉండవచ్చు.

ఇది క్లిష్టమైన వైరుధ్య పరిస్థితికి దారి తీస్తుంది. తమ ఇళ్ల నుంచి ఖాళీ చేయించుతారన్న నిరంతర భయంతో ప్రజలు రాజకీయ మద్దతుకోసం చూస్తారు. మాస్టర్ ప్రణాళిక ఈ కాలనీల అస్థిత్వాన్ని గుర్తించనందువల్ల వీటికి గుర్తింపు వచ్చే అవకాశం లేదు. ఫలితంగా ఈ ప్రాంతాలకు ఎటువంటి

SCERT TELANGANA

సదుపాయాలను స్థానిక ప్రభుత్వాలు కల్పించవు. వీటిల్లో నివసించే ప్రజలు పేదవాళ్లు, కానీ వారు నగరాన్ని నిర్మించారు మరియు నగరానికి అవసరమైన సేవలను వీళ్లు అందిస్తున్నారు.

ఎటువంటి ప్రదేశాలు నివాస ప్రాంతాలుగా మారాయి?

దీనిని అర్థం చేసుకోటానికి మనం మూడు మౌలిక విషయాలను పరిశీలించాలి: (1) ప్రదేశం, (2) పరిస్థితి, (3) ఆ ప్రదేశం యొక్క చరిత్ర.

చిత్రం 7.4: ప్రతాప్‌గఢ్‌లో కోట

ప్రదేశం ఒక ప్రాంత లక్షణాలను తెలియచేస్తుంది – మిట్టపల్లాలు, సముద్రానికి ఎంత ఎత్తులో ఉంది, నీటి వనరులు (చెరువులు, నదులు, భూగర్భజలాలు వంటివి), నేల రకాలు, భద్రత, ప్రకృతి శక్తులనుంచి రక్షణ వంటివి.

ప్రాచీన కాలంలో నీటి సరఫరా బాగా ఉన్న ప్రదేశాలను, దండెత్తి వచ్చే శత్రువులనుంచి రక్షణనిచ్చే ప్రాంతాలను నివాసానికి ఎంపిక చేసేవాళ్లు. ఉదాహరణకు ఛత్రపతి శివాజీ మహారాష్ట్రలోని ప్రతాప్‌గఢ్ వద్ద కోట కట్టాడు. ఈ ప్రదేశం చాలా ఎత్తులో ఉండి చుట్టుపక్కల అన్ని ప్రాంతాలు కనిపిస్తాయి కాబట్టి దీనిని ఎంపిక చేశారు. దీనివల్ల దీనికి సైనికపరంగా భద్రత ఉంది.

ప్రాంతాలు ఒంటరిగా ఉండవు. ఏదో ఒక విధంగా వాటికి ఇతర ప్రదేశాలతో సంబంధం ఉంటుంది. 'పరిస్థితి' ఇతర ప్రదేశాలతో ఉన్న సంబంధాలను తెలియ చేస్తుంది. ఉదాహరణకు, విశాఖపట్టణం తీరప్రాంతంలో ఉండి భారతదేశం లోపల, బయట అనేక ప్రదేశాలను కలుపుతుంది.

చిత్రం 7.5 : విశాఖపట్టణం

గడిచిన దశాబ్దాలకాలంలో విశాఖపట్టణం జనాభా గణనీయంగా పెరిగింది (పట్టిక 2 చూడండి). రేవు పట్టణంగా విశాఖపట్టణానికి ఉన్న ప్రాముఖ్యత వల్ల ఈ ప్రగతి సంభవించింది. ఈ జనాభా పెరుగుదల ఆర్థిక, సామాజిక అవకాశాలు పెరగటాన్ని కూడా సూచిస్తుంది. విశాఖపట్టణానికి ఒక సుదీర్ఘ చరిత్ర ఉంది. వలస పాలకులకంటే ముందు అనేక వంశాలు దానిని పరిపాలించాయి.

SCERT TELANGANA

19వ శతాబ్దంలో ఈ పట్టణంపై ఆధిపత్యం కోసం బ్రిటిషు, ఫ్రెంచ్ దేశాలు నావికా యుద్ధానికి దిగాయి. రేవులు నిర్మించే అవకాశం ఉండటం వల్ల వలస పాలకులు తీరప్రాంత ప్రదేశాలకు ఎంతో ప్రాముఖ్యతను ఇచ్చారు. ఈ రేవుల ద్వారా కొల్లగొట్టిన ముడి సరుకును వలస పాలకులు తమ దేశాలకు తరలించేవారు.

ఆ విధంగానే ముంబయి, చెన్నై వంటి నగరాలను వలస పాలకులు భారతదేశ సహజ వనరులను కొల్లగొట్టటానికి మరింత అభివృద్ధి చేశారు.

పట్టిక 2

విశాఖపట్టణం జనాభా

సంవత్సరం	జనాభా	మార్పు శాతంలో
1901	40,892	-
1911	43,414	+6.2%
1921	44,711	+3.0%
1931	57,303	+28.2%
1941	70,243	+22.6%
1951	1,08,042	+53.8%
1961	2,11,190	+95.5%
1971	3,63,467`	+72.1%
1981	6,03,630	+66.1%
1991	7,52,031	+24.6%
2001	13,45,938	+78.97%
2011	20,35,690	+51.2%

విశాఖపట్టణం జనాభా మార్పు

1. పక్కన ఇచ్చిన జనాభా వివరాలలో అన్ని దశాబ్దాల జనాభా శాతాలు ఉన్నాయా? ఒకవేళ లేకపోతే ఏ దశాబ్దం గణాంకాలు ఇక్కడ లేవు?
2. ఏ దశాబ్దం నుంచి ఏ దశాబ్దానికి జనాభా పెరుగుదల (శాతంలో) అత్యధికంగా ఉంది?
3. ఏ దశాబ్దం నుంచి ఏ దశాబ్దానికి జనాభా పెరుగుదల (శాతంలో) అతి తక్కువగా ఉంది?
4. 1901-2011 విశాఖపట్టణం జనాభాకు లైన్ గ్రాఫ్ తయారుచేయండి. నికర జనాభా సంఖ్యలో ఏ మార్పులను మీరు పరిశీలించారు?

భారతదేశ నివాస ప్రాంతాల స్థాయిలు

భారతదేశ జనాభా గణన శాఖ కొన్ని ప్రామాణికాల ఆధారంగా నివాసప్రాంతాలను వర్గీకరిస్తుంది. జనాభా గణన శాఖ వివిధ నివాస ప్రాంతాలకు ఇచ్చిన నిర్వచనాలు పట్టిక 3 లో ఉన్నాయి, వీటిని జాగ్రత్తగా చదివి ఈ అభ్యాసాన్ని పూర్తి చేయండి.

తరువాత పేజీలోని పిరమిడ్‌ను గమనించండి. పిరమిడ్‌లోని కింది భాగం భారతదేశ జనాభా గణన ప్రకారం అతి చిన్న నివాస ప్రాంతాలను సూచిస్తుంది. పైభాగం అతిపెద్ద నివాస ప్రాంతాలను సూచిస్తుంది. కింద ఉన్న ఖాళీలను నింపండి:

1. ఒక ప్రత్యేక నివాస ప్రాంత స్థాయికి ఇచ్చిన పేరు (రెండు ఉదాహరణలు ఉన్నాయి).
2. వివిధ నివాస ప్రాంతాలకు ఒక ఉదాహరణను తెలంగాణ నుంచి పేర్కొనండి (మహా నగరాలవి కాకుండా. ఎందుకు?)
3. మీరు నివసించే పట్టణం ఏ స్థాయిలో ఉందో సూచించండి (మీరు గ్రామంలో ఉంటుంటే మీరు చదివే పాఠశాల ఉన్న పట్టణాన్ని తీసుకోండి). మీ నిర్ణయానికి ఒకటి లేదా రెండు కారణాలు పేర్కొనండి.

SCERT TELANGANA

పట్టిక 3 : స్థాయి క్రమంలో భారతదేశ నివాస ప్రాంతాలు		
నివాస ప్రాంత రకం	**ఉపయోగించిన ప్రామాణికాలు**	**ఉదాహరణలు**
మహానగరాలు (Mega cities)	కోటి జనాభాకి మించి ఉన్న నగరాలు	● ముంబయి మహానగర ప్రాంతం (1.84 కోట్లు) ● ఢిల్లీ మహా నగరం (1.63 కోట్లు)
మెట్రోపాలిటన్ నగరాలు/పదిలక్షలు దాటిన నగరాలు	పది లక్షలు – కోటి మధ్య జనాభా ఉన్న నగరాలు	● కోల్‌కతా మహా నగరం (1.41 కోట్లు) ● చెన్నై (86 లక్షలు) ● హైదరాబాదు (72 లక్షలు) ● అహ్మదాబాదు (62 లక్షలు)
క్లాస్ 1 నగరాలు	ఒక లక్ష– పది లక్షల మధ్య ఉన్న పట్టణ ప్రాంతాలు	● మీ టీచరు సహాయంతో ఈ కోవలో తెలంగాణ నుంచి రెండు నగరాలను గుర్తించి వాటి జనాభా ఇవ్వండి.
పట్టణాలు	5000 నుంచి ఒక లక్ష మధ్య గల జనాభా ఉన్న పట్టణ ప్రాంతాలు	● మీ టీచరు సహాయంతో మీ చుట్టుపక్కల ప్రాంతంలో ఇటువంటి 3 పట్టణాలను పేర్కొని వాటి జనాభా ఇవ్వండి.
రెవెన్యూ గ్రామాలు	నిర్దిష్ట సరిహద్దులు ఉన్న గ్రామం	● మీ టీచరు సహాయంతో మీ చుట్టుపక్కల ప్రాంతంలో ఇటువంటి 3 గ్రామాలను పేర్కొని వాటి జనాభా ఇవ్వండి.
ఆవాస ప్రాంతాలు	రెవెన్యూ గ్రామం లోపల కొన్ని (హామ్లెట్) ఇళ్ల సముదాయం	● మీ రెవెన్యూ గ్రామాలు లేదా చుట్టుపక్కల ఉన్న రెవెన్యూ గ్రామాలలో ఒకటి, రెండు హామ్లెట్లను మీ టీచరు సహాయంతో గుర్తించండి.

SCERT TELANGANA

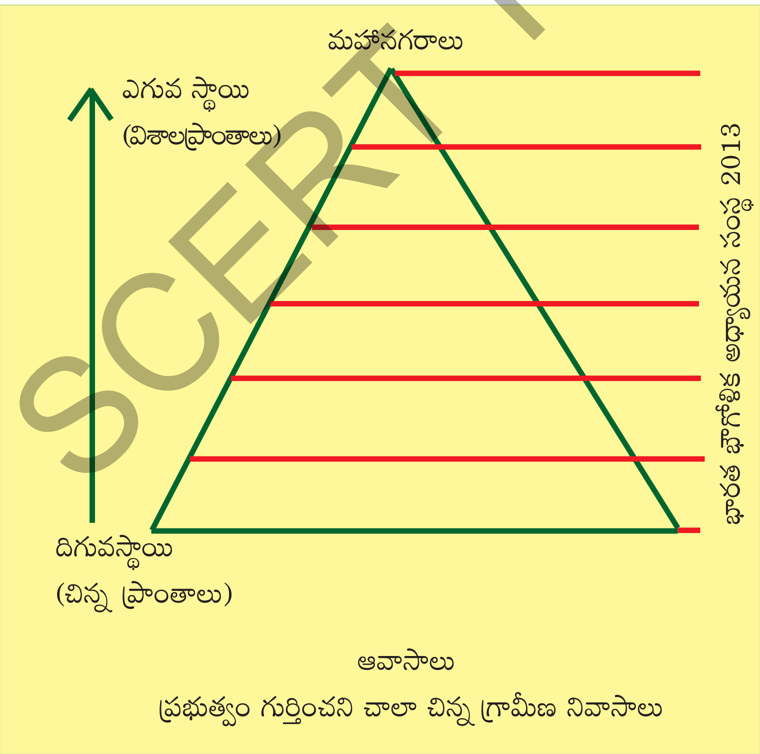

4. నివాస ప్రాంతాలను కేవలం జనాభా ఆధారంగానే వర్గీకరించాలా? ఆలోచించండి. ఇతర విధానాలు ఏమైనా ఉన్నాయా? మీ టీచరుతో చర్చించి అటువంటి వర్గీకరణకు ప్రామాణికాలను గుర్తించండి.

భారతదేశం ‘ఆర్థికంగా అభివృద్ధి చెందిన’ దేశాల పంథాను అనుసరించి భవిష్యత్తులో అధిక శాతం జనాభా పట్టణాల్లో ఉండవచ్చు.

భారతదేశంలో పట్టణీకరణ

భారతదేశంలో 35 కోట్లమంది ప్రజలు అంటే జనాభాలో మూడింట ఒక వంతుకు మించి నగరాలు, పట్టణాలలో నివసిస్తున్నారు. ప్రజలు ఎక్కువగా వ్యవసాయేతర పనులు చేపడుతూ నగరాలు, పట్టణాలలో నివాసం ఏర్పరచుకుంటున్నారు. దీనినే పట్టణీకరణ అంటారు. 1950లలో దేశంలోని అధిక శాతం జనాభా 5.6 లక్షల గ్రామాల్లో నివసిస్తుండేవాళ్లు. అప్పుడు 10 లక్షల జనాభా దాటిన నగరాలు అయిదే ఉండేవి, లక్ష జనాభా దాటిన పట్టణాలు 40 ఉండేవి. 2011 లెక్కల ప్రకారం, ఈనాడు గ్రామాల సంఖ్య 6.4 లక్షలకు పెరిగింది, గ్రామీణ జనాభా 85 కోట్లుగా ఉంది. ముంబయి, ఢిల్లీ, కోల్‌కతాలలో ఒక్కొక్కదాని జనాభా కోటిని దాటింది. 10 లక్షల జనాభా దాటిన నగరాలు 50కి పైగా ఉన్నాయి.

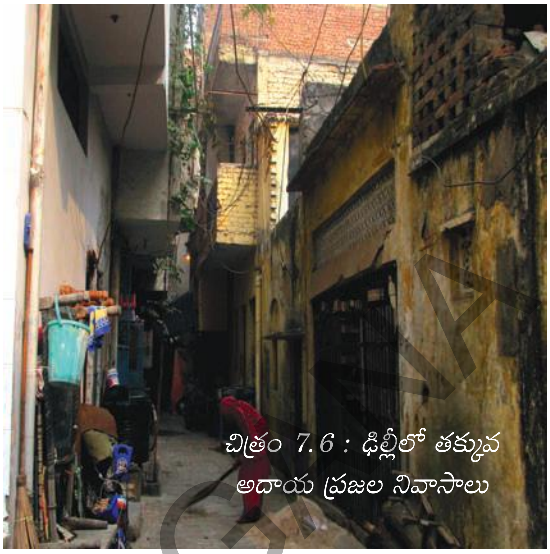

చిత్రం 7.6 : ఢిల్లీలో తక్కువ ఆదాయ ప్రజల నివాసాలు

పట్టణీకరణ పెరుగుతున్నప్పటికీ ఇందుకు అనుగుణంగా అవసరమైన మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించబడటం లేదు. రోడ్లు, మురుగునీటిపారుదల, విద్యుత్తు, నీళ్లు, ఇతర ప్రజా సదుపాయాల అవసరం ఉంది. పట్టణ మౌలిక సదుపాయాలకు ప్రత్యేకించి రోడ్డు రవాణాను మెరుగుపరచటంలో ప్రభుత్వ జోక్యం కొన్ని ఫలితాలను సాధిస్తోంది. అయితే విద్యుత్తు, నీళ్లు, వైద్య సదుపాయాలు చాలినంతగా లేవు. పట్టణాలు, నగరాలలోని పేద ప్రజల పరిస్థితి ఈ విషయంలో మరీ దారుణంగా ఉంది.

భారతదేశ పట్టణ ప్రాంతాలు మనదేశ ఆర్థికాభివృద్ధికి ఏ విధంగా దోహదం చేస్తున్నాయి? పారిశ్రామిక కార్యకలాపాల కంటే సమాచార సాంకేతికత ఆర్థిక, బీమా, స్థిరాస్థి వంటి సేవా రంగం కార్యకలాపాలు, రవాణా, నిల్వ, సమాచార ప్రసారాల వంటి సేవల వాటా ఎక్కువగా ఉంది. గత కొన్ని దశాబ్దాలుగా పారిశ్రామిక ఉత్పత్తిలో చెప్పుకోదగ్గ ప్రగతి లేదు. సేవారంగం కార్యకలాపాల నుండి ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేస్తుంది.

పట్టణాలు, నగరాలలో ఉండటం, అక్కడికి వలస పోవటం కొంతమందికే వరంగా ఉంది. గ్రామీణ ప్రాంతాలతో పోలిస్తే పట్టణ ప్రాంతాలలో పేదరిక స్థాయి తక్కువగానే ఉన్నప్పటికీ అధిక ఆదాయం, తక్కువ ఆదాయం గల కుటుంబాల మధ్య వ్యత్యాసం చాలా ఎక్కువగా ఉంది. ఈ వ్యత్యాసం పట్టణాలు, నగరాల్లో ఇంకా పెరుగుతోంది. పట్టణప్రాంతాలలో ఇతర కులాలవారితో పోలిస్తే షెడ్యూల్డు కులాలు/ జాతుల ప్రజల ఆదాయాలు చాలా తక్కువగా ఉన్నాయి. 2009-10లో షెడ్యూల్డు కులాలు/ జాతులకు చెందని పట్టణప్రాంత ప్రజలలో పేదరికం ఆరింట ఒక వంతు ఉండగా, షెడ్యూల్డు కులాలు/ జాతుల ప్రజలలో అది అంతకు రెట్టింపుగా ఉంది. ఈ పేదలలో అధికశాతం మహానగరాలలో నివసించకుండా పట్టణాలలో ఉంటూ అవ్యవస్థీకృత రంగాలలో పని చేస్తున్నారు.

పట్టణాలు, నగరాలలోని జనాభా పెరుగుదలలో అధిక భాగం సహజ వృద్ధి వల్ల జరిగింది. ఈ పట్టణాల జనాభా కాలక్రమంలో పెరిగింది. చుట్టుపక్కల ఉన్న గ్రామీణ ప్రాంతాలను కలుపుకోవటం వల్ల కొన్ని పట్టణాలు, నగరాలు విస్తరించాయి. జనాభా వృద్ధిలో అయిదింట ఒక వంతు మాత్రమే గ్రామీణ ప్రాంతాలనుంచి పట్టణ ప్రాంతానికి వచ్చిన వలసల వల్ల సంభవించింది.

SCERT TELANGANA

పట్టణీకరణ సమస్యలు

పట్టణీకరణ పెరగటమంటే ప్రజల అవకాశాలు పెరగటం, ఆర్థిక కార్యకలాపాలు పెరగటం వంటివి ఒక్కటే కాదు. దాని వల్ల ఎన్నో సమస్యలు కూడా ఉత్పన్నమవుతాయి. పెరుగుతున్న పట్టణ జనాభాకు గృహవసతి కావాలి. వాళ్లకు నీటి సరఫరా ఉండాలి, మురుగునీరు, ఇతర వ్యర్థ పదార్థాలు తొలగించే విధానం ఉండాలి. వీటన్నిటివల్ల పర్యావరణంపై ఒత్తిడి పెరుగుతుంది. వాహనాల వినియోగం పెరగటం వల్ల పట్టణాలలో వాయు కాలుష్యం పెరుగుతుంది. ఇది ఆరోగ్య సమస్యలకు, స్థానికంగా వాతావరణ మార్పులకు దారి తీస్తుంది. మురుగునీటి తొలగింపు సరిగా లేకపోతే అది ఎన్నో అంటువ్యాధులకు దారితీయవచ్చు.

పట్టణీకరణ పెరగటంలోని ఒక సమస్య భూమిలో కలిసిపోని, లేదా కుళ్లిపోవటానికి ఎక్కువ సమయం పట్టే పదార్థాల వినియోగం పెరగటం. దీనివల్ల ఎంతో చెత్తను తొలగించాల్సి ఉంటుంది. ఈ చెత్తని ఎక్కడ వెయ్యాలి? పట్టణ ప్రాంతాలు విస్తరిస్తూ ఉండటంతో వీటిని చెత్త శుద్ధి కర్మాగారాలకు తీసుకెళు తున్నారు లేదా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో పడేస్తున్నారు.

విమానాశ్రయ నగరాలు (ఏరోట్రొపొలిస్)

భారతదేశంతో సహా అనేక దేశాలలో కొత్త రకపు నివాసప్రాంతాలు ఏర్పడుతున్నాయి. ఈ నివాస ప్రాంతాలు పెద్ద పెద్ద విమానాశ్రయాల చుట్టూ ఏర్పడుతున్నాయి. అందుకనే వీటిని విమానాశ్రయ నగరాలు లేదా ఏరోట్రొపొలిస్ అంటున్నారు.

విమానాశ్రయ నగరాలలో విమానాశ్రయమే ఒకనగరంగా పనిచేస్తుంది. అనేకసదుపాయాలు హోటళ్లు, దుకాణాలు, వినోదం, ఆహారం, వ్యాపార సమావేశ సదుపాయాల వంటివి అనేకం అక్కడ కల్పిస్తారు. ఇతర ప్రాంతాలనుంచి ప్రజలు విమానాలలో వచ్చి తమకు అవసరమైన వాళ్లతో అక్కడే వ్యవహారాలు పూర్తి చేసుకుని తిరిగి విమానాల్లో వెళ్లిపోతారు. ట్రాఫిక్ వంటి సమస్యలు ఏమీ లేకుండా నగరంలోని సదుపాయాలు అన్నింటినీ పొందుతారు.

- విమానాశ్రయ నగర కేంద్రం ఏమిటి?
- విమానాశ్రయ నగర కేంద్రంలో, లేదా దాని దగ్గర ఉండే రెండు సదుపాయాలను పేర్కొనండి.
- ప్రపంచ పటంలో పక్కన ఉదాహరణగా ఇచ్చిన నగరాలను గుర్తించండి. విమానాశ్రయాలు, దేశాల పేర్లను కూడా పటంలో వేరు వేరుగా రాయండి. దీనివల్ల ఏవి దేశాలో, ఏవి నగరాలో, ఏవి విమానాశ్రయాలో గుర్తించటం తేలిక అవుతుంది.
- ఈ పాఠం కోసం మీరు అధ్యయనం చేసిన ప్రదేశానికి దగ్గరలో విమానాశ్రయ నగరం ఏర్పడిందని ఊహించుకోండి. అప్పుడు ఆ ప్రాంత స్థలంలో వచ్చే మూడు మార్పులను పేర్కొనండి. అదేవిధంగా ఆ ప్రాంత పరిస్థితులలో వచ్చే మూడు మార్పులను పేర్కొనండి.

భారతదేశంలో రూపుదిద్దుకుంటున్న విమానాశ్రయ నగరాలు కొన్ని: కెంపెగౌడ అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయం (బెంగళూరు), ఇందిరా గాంధీ అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయం (ఢిల్లీ), రాజీవ్ గాంధీ అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయం (హైదరాబాదు).

ఇతర దేశాలలో ఏర్పడుతున్న విమానాశ్రయ నగరాలకు ఉదాహరణలు: సువర్ణభూమి అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయం (బ్యాంకాక్, థాయ్‌లాండ్), దుబాయి అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయం (దుబాయి, యు.ఎ.ఇ.), కైరో అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయం (కైరో, ఈజిప్టు), లండన్ హీత్రూ విమానాశ్రయం (లండన్, యు.కె).

భారతదేశంలో ఒక నివాసప్రాంతం పెరగడానికి ఆప్రాంత చరిత్ర, భౌగోళిక పరిస్థితులు ఒక కారణమైతే, ప్రజలు వలసలు వెళ్లడం కూడా ఆప్రాంత పట్టణ విస్తీర్ణం పెరగడానికి మరోక కారణమవుతుంది.

SCERT TELANGANA

వలసలు

ప్రజలు విద్య, ఉపాధి, మెరుగైన అవకాశాల కోసం, వివిధ ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ కారణాల వల్ల ఇతర ప్రాంతాలకు వెళ్లడాన్ని వలస అంటారు.

కృత్యం

వలస తీరులను వర్గీకరించడం, కొలవడం

ఒక వ్యక్తిని వలస వెళ్లిన వాళ్లుగా గుర్తించడానికి జనాభా గణన వాళ్లు రెండు ప్రామాణికాలను ఉపయోగిస్తున్నారు:

- "జన్మస్థానం" – ఒక వ్యక్తి పుట్టిన ప్రదేశం
- "ఇంతకుముందు నివాసం ఉన్న స్థలం" – ఒక వ్యక్తి ఆరు నెలలు లేదా అంతకు మించి ఎక్కువకాలం పాటు ఉన్న ప్రదేశం

- ఇక్కడ కొంతమంది జాబితా ఉంది. వాళ్లను వలస వెళ్లిన వాళ్లు, వెళ్లని వాళ్లుగా వర్గీకరించండి. వలస తీరుని పేర్కొని, వలసకు కారణం ఏమై ఉంటుందో చెప్పండి.

పేరు	గత ఆరు నెలలుగా ఉంటున్న ప్రదేశం	పుట్టిన ఊరు	వలస వచ్చారా, లేదా	వలస తీరు: గ్రామీణ నుంచి పట్టణానికి, పట్టణం నుంచి గ్రామానికి, వగైరా, కారణం
సింధు	బిజ్వారం	జోగులాంబ జిల్లాలో ఒక గ్రామం		
గ్రేస్ ఓవియా	హైదరాబాదు	ముంబయి		
అలీ (ఎన్.ఆర్.ఐ)	కొత్త ఢిల్లీ	లండన్		
లక్ష్మి	తిమ్మాపూర్ (2 నెలలనుంచే)	రంగారెడ్డి జిల్లాలో		
స్వాతి	కరీంనగర్ జిల్లాలో మానకొండూర్	హైదరాబాద్		TSPSC గ్రూప్-IV పరీక్షలో ఎంపిక

భారతదేశంలో 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం 30.7 కోట్లమంది వలస వెళ్లారు. అనేక కారణాల వల్ల వలసలు జరగవచ్చు. ఆడవాళ్లలో వలస వెళ్లటానికి వివాహం ప్రధాన కారణం కాగా మగవాళ్లలో ఉపాధి లేదా ఉపాధికోసం అన్వేషణ ప్రధాన కారణం. ఉన్న ఊరిలోని ఉపాధి అవకాశాలపై అసంతృప్తి, విద్యకు మెరుగైన అవకాశాలు, వ్యాపారంలో నష్టాలు, కుటుంబ తగాదాలు వంటివి జనగణన సర్వేలో ప్రజలు వలసకు కారణాలుగా పేర్కొన్నారు.

- *'వలస కుటుంబాలలోని అధిక శాతం పిల్లలు బడి మధ్యలోనే మానేస్తారు.' దీనితో మీరు ఏకీభవిస్తారా? మీ ప్రాంతంలోని ఉదాహరణలతో వివరించండి.*

SCERT TELANGANA

కాలానుగుణ, తాత్కాలిక వలస

జాతీయ జనాభా గణన ప్రకారం భారతదేశంలో ప్రతి నాల్గవ వ్యక్తి వలస వచ్చిన వాళ్లే. 2001–2011లో వలస పెరిగింది కానీ 1980ల కాలంలో పెరిగినంతగా కాదు. వలసలు రాష్ట్రంలోపల ఉండవచ్చు, మరొక రాష్ట్రానికి అయి ఉండవచ్చు. గ్రామీణ ప్రాంతం నుంచి పట్టణ ప్రాంతానికి ఉండవచ్చు. అయితే గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి గ్రామీణ ప్రాంతాలకు వలస కూడా పెరిగింది. ఇలా వెళ్లే వలసలు సాధారణంగా ఆరు నెలలలోపు ఉంటాయి. కాబట్టి దీనిని జనాభా గణన గణాంకాలు ప్రతిబింబించకపోవచ్చు. జాతీయ సర్వేలలో 'వలస వెళ్లిన వ్యక్తి' అనే పదానికి ఉన్న నిర్వచన పరిమితి వల్ల తాత్కాలికంగా వలస వెళ్లే వాళ్ల సంఖ్య తక్కువగా చూపించబడుతోంది.

గ్రామాలనుంచి గ్రామాలకు వలస

దేశంలో పంచదారను ఉత్పత్తి చేసే ప్రముఖ రాష్ట్రాలలో మహారాష్ట్ర కూడా ఒకటి. ఇక్కడ మొత్తం 186 సహకార చక్కెర కర్మాగారాలు ఉన్నాయి. కొయినా ఆనకట్ట కట్టిన తరువాత 1970 దశాబ్ద ఆరంభం నుంచి ఇక్కడ పెద్ద ఎత్తున చెరుకు సాగు చెయ్యటం మొదలుపెట్టారు. ఒక అంచనా ప్రకారం ప్రతి సంవత్సరం చెరుకు నరకటానికి మధ్య మహారాష్ట్ర నుంచి పశ్చిమ మహారాష్ట్రకు 6,50,000 కూలీలు వలస వెళతారు. దీంట్లో పాఠశాల వయస్సు అయిన 6–14 సంవత్సరాల పిల్లలు 2,00,000 దాకా ఉంటారు. తమ కుటుంబాలతో పాటు వీళ్లు కూడా వలస వస్తారు.

చెరుకు నరికివేత కొరకు వలస వచ్చినవాళ్లు ఫ్యాక్టరీలు కేటాయించిన ఖాళీ ప్రదేశాలలో నివసిస్తారు. ఇవి చేలకు దగ్గరగా ఉంటాయి. ప్రతి కుటుంబానికి కొన్ని వెదురు బొంగులు, వెదురు తడికలు ఇస్తారు. వీటితో వాళ్లు చిన్న గుడిసెవేసుకుంటారు

గ్రామీణ ప్రాంత కార్మికులలో అధిక శాతం తక్కువ కాలానికి ప్రత్యేకించి గ్రామీణ ప్రాంతంలోని సంక్షోభ పరిస్థితుల వల్ల వలస వెళతారు. వీళ్లు ప్రధానంగా వ్యవసాయ కూలీలు, సన్నకారు రైతులు, తక్కువ ఆదాయం గల వాళ్లు, దళితులు, ఆదివాసీలు.

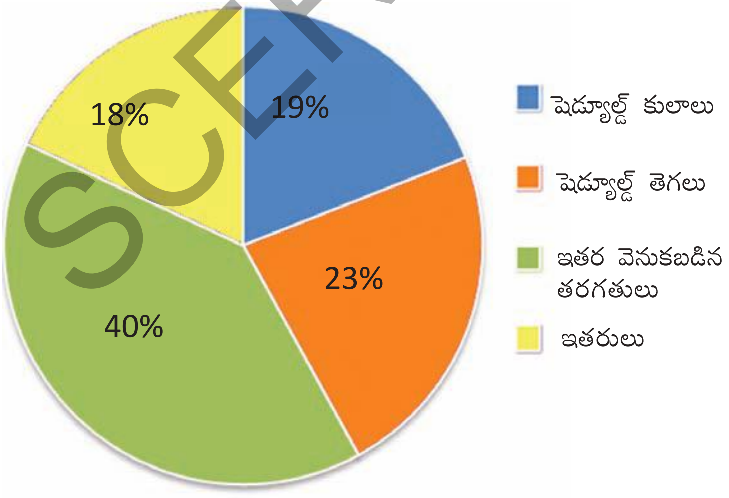

పై చార్ట్ 1 : 2007–08లో భారతదేశంలో స్వల్పకాల వలసదారుల సామాజిక నేపథ్యం

గ్రామీణ కార్మికులపై జాతీయ కమిషన్ 1990లలో ఇచ్చిన నివేదికలో అసమాన అభివృద్ధి, ప్రాంతాల మధ్య అసమానతలు కాలానుగుణ వలసలకు కారణమని పేర్కొంది. కొన్ని గిరిజన ప్రాంతాలలో బయటివాళ్లు రావటం, ఆనకట్టలు కట్టడం, గనుల తవ్వకం వలన ప్రజలు నిర్వాసితులు కావటం వల్ల తాత్కాలికంగా తప్పనిసరిగా వలస వెళ్లాల్సిన పరిస్థితి ఏర్పడింది.

SCERT TELANGANA

గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి పట్టణాలకు వలస

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో తగినన్ని ఉపాధి అవకాశాలు లేనందున, గ్రామీణ ఉపాధిలో తగినంత ఆదాయం లేనందున ప్రజలు ప్రధానంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి పట్టణ ప్రాంతాలకు వలస వెళుతున్నారు. కుటుంబ సభ్యులకు మరిన్ని అవకాశాలు, అధిక ఆదాయాలు, మెరుగైన సేవలు ఉంటాయన్న ఆశతో ప్రజలు వలస వెళతారు. కానీ, పట్టణాలకు వలస వెళ్లేవాళ్లల్లో చాలామంది కూలీలుగా పని చెయ్యాల్సి వస్తుంది, అదీ అవ్యవస్థీకృత రంగంలో ఉపాధిని వెదుక్కోవలసి ఉంటుంది. వాళ్లు బజారులో తిరుగుతూ సరుకులు అమ్ముతుండవచ్చు, పెయింటర్లు, మరమ్మతులు చేసేవాళ్లు, రిక్షా తోలేవాళ్లు, భవన నిర్మాణ కార్మికులు కావచ్చు.

- గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి ప్రజలు వలస వెళ్లినప్పుడు గ్రామీణ రంగంలోని ఏ ఆర్థిక రంగం ఎక్కువమందిని కోల్పోతుంది? ఎందుకని?
- గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి వలస వచ్చిన వాళ్లు పట్టణ ప్రాంతంలో ఉపాధి పొందే ఆర్థిక రంగాలు ఏవి? దీనికి కొన్ని కారణాలను పేర్కొనండి.

ఆదాయం పెంచుకోవటానికి, కుటుంబ అవకాశాలు మెరుగు పరుచుకోవటానికి గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి పట్టణాలు, నగరాలలో పరిశ్రమలు, సేవా రంగాలలో పని చేయటానికి వలస వెళ్లటం కొంతమంది సహజమైనదిగా పరిగణిస్తారు. ఈ ప్రక్రియలో వాళ్లకు చదువుకోటానికి, కొత్త ఉద్యోగాలు చెయ్యటానికి, కొత్త నైపుణ్యాలను నేర్చుకోటానికి అవకాశాలు లభిస్తాయి. అంతేకాకుండా లింగ, కుల ఆధారిత వివక్షత పట్టణ ప్రాంతాలలో తక్కువగా ఉండి వాళ్లకు అధిక స్వేచ్ఛ లభిస్తుంది ఉంటాయి. అయితే చాలామంది గ్రామీణ ప్రాంతాలలో చాలినంత ఉపాధి దొరకక తప్పనిసరి అయి పట్టణాలకు వలస వెళతారు. ఇటువంటి ప్రజలకు పట్టణాలు, నగరాలలోని మురికివాడలలో తగినంత చోటు లేక, తాగునీరు, పారిశుధ్యం వంటి మౌలిక సదుపాయాలు లేక పరిస్థితి మరీ దారుణంగా ఉంటుంది. ఇటువంటి వాళ్లకు 'వ్యవస్థీకృత రంగం'లో పని దొరకటం కష్టం. కాబట్టి వీళ్లు ఆశించిన ఉద్యోగ భద్రత ఉండదు, మెరుగైన ఆదాయం ఉండదు. వాళ్లు రోజుకూలీలుగా బతుకులు ఈడుస్తుంటారు.

చాలా మందికి తమ స్వగ్రామంలోనూ, వలస వెళ్లిన ప్రాంతంలోనూ ఇళ్లు ఉంటాయి. వివిధ కాలాల్లో పనిని బట్టి వాళ్లు ఈ రెండు ప్రదేశాల మధ్య తిరుగుతుంటారు. వలస వెళ్లారంటే మొత్తం కుటుంబం వలస వెళ్లాలని లేదు, సాధారణంగా భార్య గ్రామీణ ప్రాంతంలో ఉండిపోతుంది.

తమ విద్యా, నైపుణ్యతలను బట్టి పట్టణాలకు వలస వచ్చిన వాళ్లు ఉపాధికి రకరకాల పద్ధతులు ఉపయోగిస్తారు. పట్టణాలలో ఉద్యోగాలు దొరకటానికి పరిచయాలు, సంబంధాలు చాలా కీలకమైనవి. ఒక్కొక్కసారి తమ పరిచయాలు, సంబంధాల ద్వారా ముందుగా ఉద్యోగం సాధించిన తరువాతే గ్రామీణ ప్రాంతాల ప్రజలు పట్టణాలకు వస్తారు. అనేక కారణాల వల్ల వాళ్లు తమ గ్రామీణ ప్రాంతాలతో సన్నిహిత సంబంధాలు పెట్టుకుంటారు. వలస వెళ్లిన

- పట్టణంలో అసంఘటిత రంగంలో రోజుకూలీగా లేదా ఇంటిపనులు చేసే మహిళగా పట్టణానికి వలస వచ్చిన ఒక వ్యక్తిని ఇంటర్వ్యూ చేసి ఆమె కథ రాయండి.
- మీరు గ్రామీణ ప్రాంతంలో ఉంటుంటే పట్టణంలో అసంఘటిత రంగంలో పని చేస్తూ పండగకు ఊరొచ్చిన ఒక వ్యక్తిని ఇంటర్వ్యూ చేసి అతడి కథ రాయండి
- ఈ రెండు పరిస్థితుల మధ్య పోలికలు, తేడాలు పేర్కొనండి.

SCERT TELANGANA

వాళ్లు పట్టణ అవకాశాలను గ్రామీణ ప్రాంతాలకు బదిలీ చేస్తుంటారు, దీని వల్ల వలస వెళ్లాలనుకుంటున్న వాళ్లు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోనే ఉద్యోగాల కోసం అన్వేషించవచ్చు. అనేక సందర్భాలలో, అనేక కుటుంబాలకు వలస అనేది వాళ్ల మనుగడను ఎంచుకునే విధానం అవుతుంది.

అంతర్జాతీయ వలసలు

ఐక్యరాజ్య సమితి అభివృద్ధి కార్యక్రమం ప్రకారం 20 కోట్ల అంతర్జాతీయ వలస వ్యక్తులలో 7 కోట్ల కంటే తక్కువ మంది ఒక అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశంనుంచి మరొక అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశానికి వలస వెళుతున్నారు. భారతదేశం నుంచి అంతర్జాతీయ వలసలు రెండు రకాలు:

సాంకేతిక నైపుణ్యం, వృత్తి అనుభవం ఉన్న వ్యక్తులు అమెరికా, కెనడా, ఇంగ్లాండు, ఆస్ట్రేలియా వంటి అభివృద్ధి చెందిన దేశాలకు వలస వెళుతున్నారు. ఐటి నిపుణులు, డాక్టర్లు, మేనేజ్‌మెంట్ నిపుణులు ఈ రకానికి ఉదాహరణ. 1950లు, 1960లలో కెనడా, ఇంగ్లాండునకు వలస వెళ్లిన భారతీయులలో ఎక్కువమంది ఏ నైపుణ్యమూ లేనివాళ్లు కాగా తర్వాతి సంవత్సరాలలో ఎక్కువగా వృత్తి నిపుణులు ఈ దేశాలకు వెళుతున్నారు. ఇటీవల కాలంలో భారతదేశ వృత్తినిపుణులు జర్మనీ, నార్వే, జపాన్, మలేషియా వంటి దేశాలకు కూడా వలస వెళుతున్నారు. 1950లలో అభివృద్ధి చెందిన దేశాలకు సంవత్సరానికి 10,000 మంది వలస వెళ్లగా, 1990లలో ఈ సంఖ్య 60,000కి పెరిగింది.

రెండవ రకం వలసలు చమురు ఎగుమతి చేస్తున్న పశ్చిమ ఆసియా దేశాలకు తాత్కాలిక ఒప్పందాలపై వలస వెళుతున్న నైపుణ్యంలేని, కొంత నైపుణ్యం ఉన్న పనివాళ్లు. వలస వెళ్లిన దేశాలలోని పరిస్థితిని బట్టి కొంతకాలం తరువాత ఇలా వలస వెళ్లిన వాళ్లంతా తిరిగి వస్తారు. భారతదేశం నుంచి పశ్చిమాసియాకి వెళుతున్న 30 లక్షల వలస వ్యక్తులలో ఎక్కువమంది సౌదీ అరేబియాకి, యు.ఏ.ఇ.(United Arab

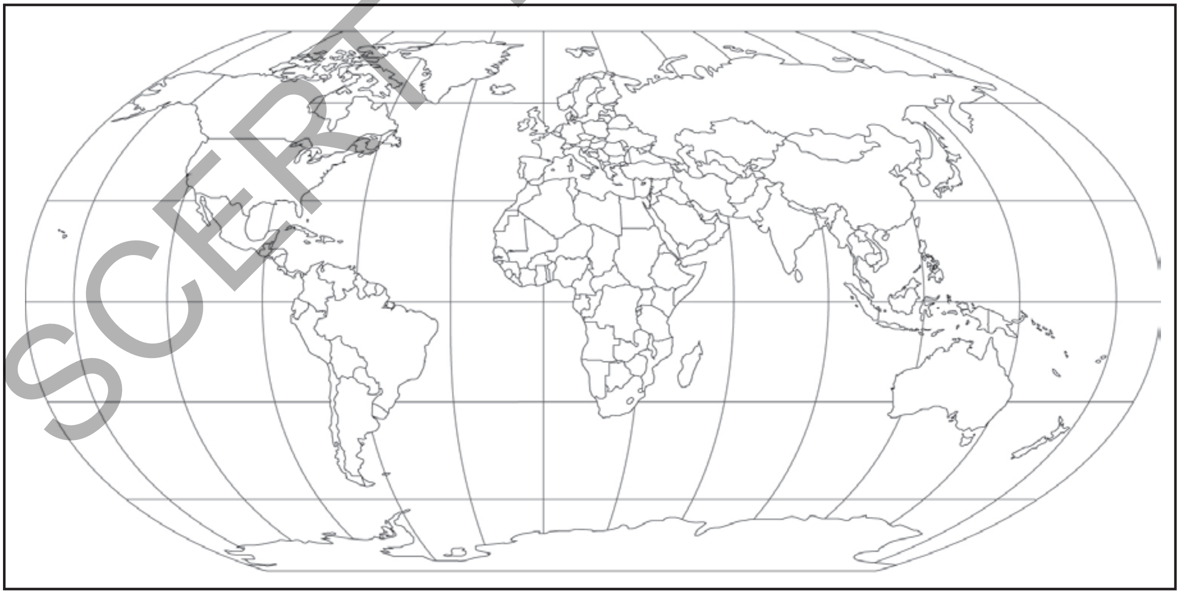

- పై పేరాలలో పేర్కొన్న భారతదేశం నుంచి ఇతర దేశాలకు వెళుతున్న వలసలను చూపిస్తూ ప్రపంచ పటంలో బాణం గుర్తులు గీయండి.

SCERT TELANGANA

Emirates)కి వెళుతున్నారు. ప్రతి సంవత్సరం పశ్చిమాసియాకి 3లక్షల కార్మికులు వలస వెళుతున్నారు. పశ్చిమాసియాకి వలస వెళుతున్న కార్మికులలో అయిదింట ముగ్గురు కేరళ, తమిళనాడు, ఆంధ్రప్రదేశ్ మరియు తెలంగాణ రాష్ట్రాలకు చెందిన వారు. ఈ వలస కార్మికులలో అధిక శాతం భవన నిర్మాణం, మరమ్మతుల నిర్వహణ, సేవలు, రవాణా, టెలికమ్యూనికేషన్ రంగాలలో పనిచేస్తున్నారు.

ప్రజలు వలస వెళ్లినప్పుడు ఏమవుతుంది?

వలస వెళ్ళినవారు, ఎవరైతే నైపుణ్యం లేనివారు మరియు కాయకష్టం చేసేవారు తరచుగా కష్టం ఎదుర్కొంటారు. వలస వెళ్ళిన చోట చౌకధరల దుకాణాల ద్వారా ఆహారధాన్యాలు పొందలేక పోవడం వలన వారు ఎక్కువ వ్యయం ఆహారధాన్యాల కొరకు ఖర్చు చేస్తారు. వలస వెళ్లిన ప్రదేశంలో ఆ కార్మికులకు చౌకధరల దుకాణాల నుంచి సరుకులు దొరకవు కాబట్టి వాళ్లు ఆహారధాన్యాలపై ఎక్కువ ఖర్చు చేయాల్సి ఉంటుంది. చాలా తీవ్రమైన పరిస్థితులలోనూ, పారిశుద్ధ్యంలేని వాతావరణంలోనూ నివసించాల్సి రావటం వల్ల వాళ్లు అనేక అనారోగ్యాలకు, రోగాలకు గురౌతారు. గనులు, ఇటుక బట్టీలు, నిర్మాణ పనులలో పనివల్ల వాళ్లు ఒళ్లునొప్పులు, వడదెబ్బ, చర్మవ్యాధులు, ఊపిరితిత్తుల వ్యాధులకు లోనవుతారు. యజమానులు సరైన భద్రతాచర్యలు తీసుకోకపోవటం వల్ల పారిశ్రామిక ప్రదేశాలు, భవన నిర్మాణ ప్రదేశాలలో ప్రమాదాలు తరచు సంభవిస్తూ ఉంటాయి. వలస కార్మికులు సంఘటిత రంగంలో లేనందువల్ల వాళ్లకు వివిధ ఆరోగ్య, కుటుంబ సంరక్షణ కార్యక్రమాలు అందటం లేదు. వలస వచ్చిన మహిళా కూలీలకు ప్రసూతి సెలవలు ఉండవు. అంటే ప్రసవించిన కొద్ది రోజులకే వాళ్లు తిరిగి పనికి వెళ్లవలసి ఉంటుంది.

కుటుంబాలు వలస వెళ్లినప్పుడు తల్లిదండ్రులతో పాటు వెళ్లే చిన్నపిల్లలకు శిశు సంరక్షణ కేంద్రాలు ఉండవు. పెద్దపిల్లలు కొత్త ప్రదేశంలో చదువు కొనసాగించే వీలు ఉండదు. వాళ్లు స్వగ్రామాలకు తిరిగి వెళ్లినప్పుడు అక్కడి పాఠశాలలు కూడా వాళ్లని మళ్లీ చేర్చుకోవు. చివరికి వాళ్లు బడికి వెళ్లటం మానేస్తారు. కుటుంబంలో కేవలం మగవాళ్లే వలసకి వెళ్లినప్పుడు కుటుంబ బాధ్యతలు, వృద్ధుల సంరక్షణ భారం అంతా ఆడవాళ్ల మీద పడుతుంది.

వలస వెళ్లిన వాళ్లమీద కూడా వలస ప్రభావం చాలా తీవ్రంగా ఉంటుంది. భిన్నమైన వాతావరణంలో ఉండాల్సి రావడం, దానివల్ల కలిగే ఒత్తిడి, ఆహార మార్పు, సామాజిక వాతావరణం వల్ల వలస వెళ్లిన వాళ్లు తీవ్రంగా ప్రభావితులవుతారు. వలస కాలం బట్టి ఈ ఒత్తిడి తీవ్రత ఉంటుంది.

వలస వెళ్లే వాళ్లలో చాలామంది, ప్రత్యేకించి దీర్ఘకాలం వలస వెళ్లేవాళ్లు ఊరిలో ఉన్న తమ కుటుంబాలకు డబ్బులు పంపిస్తారు. భారతదేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాలలో మూడింట ఒక వంతు కుటుంబాలు వలస సభ్యులు పంపించే డబ్బుపై ఆధారపడి ఉన్నాయి. కాలానుగుణంగా వలస వెళ్లే వాళ్లల్లో చాలామంది ఇంటికి డబ్బు పంపిస్తారు, లేదా మిగుల్చుకున్న డబ్బు

- వలస వెళ్లిన వాళ్లకు ఆహారం, వైద్య, కుటుంబ సంరక్షణ కార్యక్రమాలు అందటానికి ఏం చెయ్యాలి?
- ప్రభుత్వం, స్వచ్ఛంద సంస్థలు కొన్ని చర్యలు చేపట్టాయి. మీ ప్రాంతంలో ఇటువంటివి ఏమైనా ఉన్నాయేమో తెలుసుకోండి. అటువంటి సంస్థల నుంచి వ్యక్తులను మీ పాఠశాలకు పిలిచి మాట్లాడమనండి.

SCERT TELANGANA

తమతో తీసుకెళతారు. వలస వెళ్లటం వల్ల ఆస్తులు అమ్ముకోకుండా అప్పులు తీర్చటానికి, ఇతర కార్యక్రమాలకు డబ్బు సమకూరుతుంది. వలస వెళ్లిన కుటుంబాలు ఇల్లు, భూమి, వ్యవసాయ పరికరాలు, వినియోగ వస్తువులు కొనటం సాధారణంగా చూస్తూ ఉంటాం. వలస వెళ్లిన వాళ్లల్లో కొంతమంది వలస వెళ్లిన ప్రదేశంలో ఉద్యోగం పొందవచ్చు, అవసరమైన నైపుణ్యాలు అక్కడ పెంపొందించుకోవచ్చు, మంచి ఉద్యోగాల గురించి తెలుసుకుని క్రమం తప్పకుండా లేదా శాశ్వతంగా వలస వెళ్లవచ్చు.

అంతర్జాతీయ వలసల పర్యవేక్షణ

భారత దేశీయులు విదేశాలకు వలస వెళ్లి పనిచేయటాన్ని వలసల చట్టం, 1983 అన్న భారతదేశ చట్టం పర్యవేక్షిస్తుంది. పని నిమిత్తం వెళ్లే వాళ్ల ప్రయోజనాలను కాపాడటానికి ఇది కొన్ని షరతులు విధిస్తుంది. వివిధ దేశాలలో భారత ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన దౌత్య కార్యాలయాలు వలసల చట్టంలో పొందు పరిచిన విధంగా చట్టపర విధానాలను పాటించి అంతర్జాతీయ వలస కార్మికుల సంక్షేమాన్ని కాపాడాల్సి ఉంటుంది. కొన్ని సందర్భాలలో వలస కార్మికులకు జీతాలు చెల్లించరు. కొన్నిసార్లు వలస వెళ్లాలనుకుంటున్న కార్మికులను ఏజెంట్లు మోసం చేస్తారు, లేదా విదేశాలలో పని చూపించటానికి సిఫారసు చేసినదానికంటే ఎక్కువ రుసుము వసూలు చేస్తారు. ఒక్కొక్కసారి యజమానుల ఒప్పంద కాలం ముగియకుండా ఒప్పందాన్ని రద్దు చేస్తారు, లేదా వలస కార్మికులు నష్టపోయేలా ఒప్పంద పత్రాన్ని మారుస్తారు, ఇస్తామన్న దానికంటే తక్కువ జీతం ఇస్తారు, ఇతర ప్రయోజనాలు, ప్రోత్సాహకాలను నిలిపివేస్తారు. వాళ్లు తరచు కార్మికులతో బలవంతంగా అదనపు గంటలు పని చేయించుకుని, అందుకు అదనపు వేతనం చెల్లించరు. కార్మికులను వాళ్ల పాస్‌పోర్టు వాళ్ల దగ్గర ఉంచుకోనివ్వరు. ఉద్యోగం పోతుందన్న భయంతో భారత వలస కార్మికులు అరుదుగా తప్పించి తమ విదేశీ యజమానులపై ఫిర్యాదులు నమోదు చెయ్యరు.

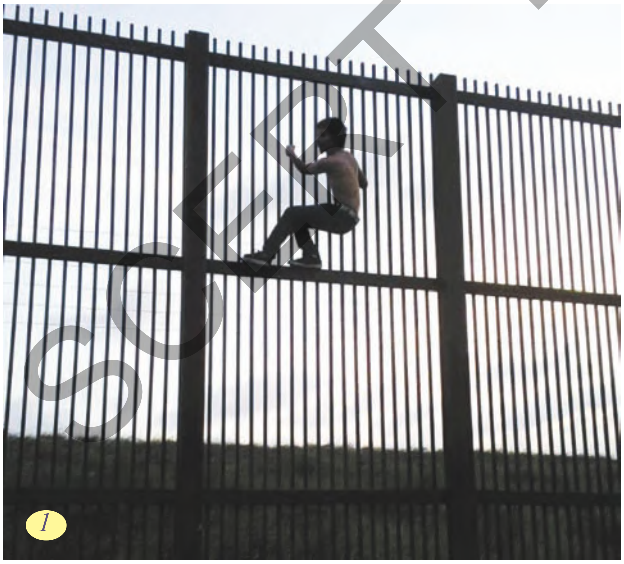

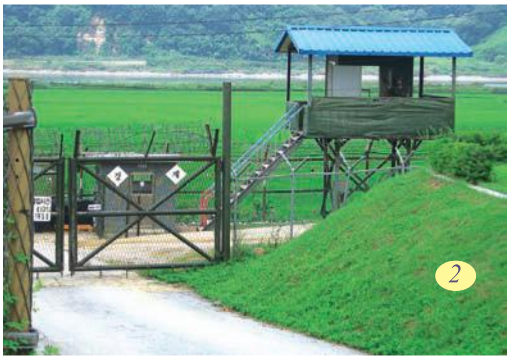

చిత్రం 7.7 : వలస వ్యక్తులు రాకుండా జాతీయ సరిహద్దులను కాపాడుతుంటారు. ఇక్కడ కొన్ని ఉదాహరణలు చూద్దాం:
1) మెక్సికో సరిహద్దు వెంట అమెరికాలో,
2) ఉత్తర కొరియా సరిహద్దు వెంట దక్షిణ కొరియాలో
3) బంగ్లాదేశ్ సరిహద్దు వెంట భారతదేశంలో. ఇలా దేశ సరిహద్దులను దాటేవాళ్ల గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?

SCERT TELANGANA

కీలకపదాలు

1. నివాస ప్రాంతం
2. మహానగరాలు
3. విమానాశ్రయనగరాలు
4. పట్టణీకరణ
5. మెట్రోపాలిటన్ నగరం
6. వలస
7. విదేశాలకు వలస
8. అంతరరాష్ట్ర వలస
9. కాలానుగుణ వలస
10. దేశ సరిహద్దు

మీ అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరచుకోండి

1. నివాస ప్రాంతం అంటే ఏమిటి?
2. స్థిర నివాసం ఏర్పాటు చేసుకోవటంతో మానవ జీవనశైలి ఎలా మారింది?
3. వివిధ ప్రాంతాలను భారతదేశ జనాభా గణన విభాగం ఎలా నిర్వచిస్తోంది? పరిమాణం, ఇతర అంశాల రీత్యా వాటిని ఎలా వ్యవస్థీకరిస్తోంది?
4. విమానాశ్రయ నగరం అంటే ఏమిటి? దాని నిర్మాణ స్వరూపం ఏమిటి?
5. 100వ పేజీలోని రెండవ పేరా కుటుంబాలు వలస వెళ్లినప్పుడు .... భారం అంతా ఆడవాళ్ల మీద పడుతుంది. వరకు చదివి దీనిపై వ్యాఖ్యానించండి.
6. గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి పట్టణ ప్రాంతాలకు, గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి గ్రామీణ ప్రాంతాలకు వలసల మధ్య పోలికలు, తేడాలు రాయండి.
7. వలస వెళ్లిన వాళ్లు ఆ ప్రాంతంలో సమస్యలు సృష్టిస్తారా/సమస్యలకు కారణం అవుతారా? మీ సమాధానానికి కారణాలు ఇవ్వండి.
8. గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి పట్టణ ప్రాంతాలకు వలస వెళ్లటం వల్ల గ్రామీణ ప్రాంతాల ప్రజల కొనుగోలు శక్తి ఎలా పెరుగుతుంది?
9. వృత్తి నైపుణ్యం ఉన్నవాళ్లే అభివృద్ధి చెందిన దేశాలకు ఎందుకు వలస వెళ్లగలుగుతున్నారు? నైపుణ్యంలేని కార్మికులు ఈ దేశాలకు ఎందుకు వెళ్లలేరు?
10. అంతర్గత, అంతర్జాతీయ వలసల ప్రభావాల మధ్య పోలికలను, తేడాలను పేర్కొనండి.
11. భారతదేశ పటంలో క్రింది వానిని గుర్తించండి.

    1) చెన్నై 2) బెంగళూరు 3) ఢిల్లీ 4) హైదరాబాద్ 5) కోల్‌కతా

ప్రాజెక్టు

మీ ప్రాంతంలో వలస వెళ్ళిన కుటుంబాల నుండి లేదా వలస వచ్చిన కుటుంబాల నుండి కింది సమాచారాన్ని సేకరించండి.

క్రమ సంఖ్య	వలస వెళ్ళిన కుటుంబ పెద్ద పేరు	వలస వెళ్ళిన వారి సంఖ్య	వలస ఎక్కడి కెళ్ళారు	వలస వెళ్ళడానికి గల కారణాలు	వలస వెళ్ళిన దగ్గర పరిస్థితులు	వలస వెళ్ళిన తర్వాత కుటుంబ పరిస్థితి

సమాచరం సేకరించిన తర్వాత కుటుంబాల పరిస్థితిపై విశ్లేషణ చేసి, పరిష్కార మార్గాలు సూచించండి.

డిబేట్ : పట్టణీకరణ అభివృద్ధికి చిహ్నమా? సమస్యలకు నిలయమా? దీనిపై తరగతిగదిలో తర్కం (డిబేట్) నిర్వహించండి.

SCERT TELANGANA